

توجه به تاریخ و فضای نزول؛ برجسته‌ترین تفاوت «معانی القرآن» با سایر ترجمه‌های قرآن

توجه به تاریخ نزول و فضای نزول برجسته‌ترین تفاوت «معانی القرآن» با سایر ترجمه‌های قرآن است و در واقع به دلیل نگاهی که استاد محمدباقر بهبودی به تاریخ نزول آیات و سیر تاریخی عصر پیامبر(ص) دارد، ترجمه کاملاً متفاوتی از سایر ترجمه‌ها به دست می‌دهد.

توجه به تاریخ نزول و فضای نزول برجسته‌ترین تفاوت «معانی القرآن» با سایر ترجمه‌های قرآن است و در واقع به دلیل نگاهی که استاد محمدباقر بهبودی به تاریخ نزول آیات و سیر تاریخی عصر پیامبر(ص) دارد، ترجمه کاملاً متفاوتی از سایر ترجمه‌ها به دست می‌دهد.

مژگان سرشار، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، درباره ترجمه استاد محمدباقر بهبودی از قرآن کریم با عنوان «معانی القرآن» گفت: برای شناخت درست جایگاه و ویژگی‌های این ترجمه، ابتدا بایستی مبانی افکار و اندیشه‌های استاد بهبودی را در تفسیر و علوم قرآنی و حتی در فقه بشناسیم.

سرشار با اشاره به دو اثر دیگر از استاد بهبودی، یعنی «معارف قرآنی» و «تدبر در قرآن»؛ عنوان کرد: شما می‌توانید بسیاری از مطالبی را که ویژگی‌های ترجمه ایشان را روشن می‌کند، در «تدبری در قرآن» ببینید و در «معارف قرآنی» نیز که شامل مجموعه‌ای از مقالات ایشان است، علاوه بر مباحث مطروحه، نحوه ترجمه و تفسیری که در «معانی القرآن» به کار رفته، شرح داده شده است.

وی با اشاره به برخی از مباحث کتاب «معارف قرآنی» گفت: محکم و متشابه، هفت آسمان، آغاز و انجام انسان، حجاب شرعی، جبر و اختیار و رجعت از جمله مباحث این کتاب است که انعکاس‌دهنده اندیشه‌های استاد بهبودی هستند و با توجه به این اندیشه‌ها می‌توان درک و دریافت بهتری از «معانی القرآن» و شیوه ترجمه‌ای آن و تفاوتش با سایر ترجمه‌ها رسید.

مژگان سرشار:

استاد بهبودی در تفسیر برخی از آیات، به ویژه آیاتی که مربوط به احکام عملی است، حساسیت خاصی در استفاده از روایات دارد و سعی می‌کند روایاتی را که بر اساس معیارهای سنجش حدیث، صحیح است، در ترجمه آیات به کار گیرد

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در مورد روش ترجمه استاد بهبودی گفت: همان طور که پیداست این ترجمه یک ترجمه لفظ به لفظ نیست و ایشان در «معانی القرآن» از روش ترجمه آزاد بهره گرفته و در نقل شرح حال افراد کاملاً به شیوه‌ای آزاد عمل می‌کند. توجه به تاریخ نزول و فضای نزول نیز برجسته‌ترین تفاوت این ترجمه با سایر ترجمه‌هاست.

وی ادامه داد: برای مثال در سوره انفال، به دلیل همین نگاهی که استاد بهبودی به تاریخ نزول آیات و سیر تاریخی عصر پیغمبر دارد، ترجمه کاملاً متفاوتی از سایر ترجمه‌ها به دست می‌دهد. از نظر استاد بهبودی سوره انفال از همان ابتدا به مقایسه دو جنگ بدر و احد پرداخته است و استاد بهبودی سعی می‌کند این نگاه را در ترجمه خود نیز منعکس کند.

سرشار با اشاره به یکی دیگر از ویژگی‌های ترجمه‌ای محمدباقر بهبودی در «معانی القرآن»؛ عنوان کرد: ایشان به خطاب‌های صدر آیات توجه دارد. برای مثال استاد بهبودی مفاد آیه 11 سوره نساء را که می‌فرماید: «يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ» خداوند به شما در باره فرزندان سفارش می‌کند سهم پسر چون سهم دو دختر است (نساء/11) فقط محدود به مسئله ارث نمی‌داند، بلکه معتقد است که به دلیل خطاب صدر آیه، این حکم افراد زنده را هم مخاطب قرار داده و

مربوط به دوران حیات انسان‌ها هم هست و شما می‌بینید که ایشان در ترجمه این آیه می‌نویسند «خداوند شما را درباره فرزندان‌تان توصیه می‌فرماید که پسران‌تان را به اندازه دو دختر سهم بدهید؛ چه در زندگی به عنوان خرجی و چه در مرگ به عنوان ارث؛«

وی همچنین با اشاره به حدیث‌شناسی استاد بهبودی گفت: سومین نکته‌ای که درباره «معانی القرآن« باید متذکر شد، استفاده از روایات صحیح در این ترجمه است. استاد بهبودی در تفسیر برخی از آیات، به ویژه آیاتی که مربوط به احکام عملی است، حساسیت خاصی در استفاده از روایات دارد و سعی می‌کند روایاتی را که بر اساس معیارهای سنجش حدیث، صحیح است، در ترجمه آیات به کار گیرد.

سرشار ادامه داد: استاد بهبودی برای مثال در ترجمه آیه چهارم سوره مائده که آیه می‌گوید «وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ« (مائده/4) ذکر کرده است که «آن درندگان شکاری، از قبیل گرگ و پلنگ و یا از قبیل باز و شاهین که شما هنر ویژه سگ‌ها را به آنان فرا داده‌اید، که پای شکار خود را در دهان بگیرند و نگه دارند و یا پشت گردن او را بگیرند و مانع فرار شکار بشوند و در مرحله آخر به آن صورتی که خدا به شما آموخته که باید دام اهلی را ذبح کنید، به آن فرا دهید یا مانند سگ زیرگلوئی دام را گاز بگیرند و رگ‌های او را قطع کنند، پس اگر درنده شکاری طبق تعلیم شما عمل کرد و شکار را برای شما نگاه داشت و خود از آن تناول نکرد، معلوم است که تعلیمات موثر افتاده است«.

وی افزود: می‌بینید که ایشان ذیل دو جمله از آیه چهارم سوره مائده، ترجمه‌ای طولانی ارائه کرده است که در واقع ترجمه‌ای تفسیری با استفاده از روایات صحیحی است که ذیل این آیه آمده است. استاد بهبودی با استفاده از حدیثی از امام صادق(ع) که حکمی را در مورد شکار با سگ بیان کرده‌اند، منظور از «جوارح« را حیوانات درنده گوشتخوار گرفته که چنگال یا نوک خنجری تیز دارند و منظور از «مکلب« را نیز آموزش‌دهنده فن گیرندگی (مانند گیرندگی سگ) به حیوانات درنده گرفته است.

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در پایان خاطرنشان کرد: بنابراین ایشان با استفاده از معیارهای خود روایاتی را که درست می‌داند، دست‌مایه ترجمه آیات قرار می‌دهد و به این شکل از آن‌ها استفاده می‌کند و به ترجمه لفظ به لفظ يك آیه اکتفا نمی‌کند.